

Мемориалът за изгарянето на книги, Берлин, Бебелплац

Memory Walk, Anne Frank House (По стъпките на паметта, къща-музей на Ане Франк)

„Знам, че на този площад са били изгорени книги. Ако се предполага това да е празна библиотека, може би има връзка.“

„В полунощ на 10 май 1933 г. германски студенти – поддръжници на хитлеровите идеи за пречистване на немския език и литература, организират мащабно изгаряне на книги на бившия Опернплац в Берлин. Над 20 000 книги изгарят; така биват унищожени произведенията на т.нар. „негермански“ писатели, поети и учени. Сред тях са произведения на Карл Маркс, Зигмунд Фройд, Хелън Келър, Бертолт Брехт и Ърнест Хемингуей. Един от авторите, чиито творби са погълнати от пламъците, е Хайнрих Хайне, който е написал повече от 100 години по-рано:

„Там, където горят книги, накрая горят хора“ (Хайнрих Хайне, 1820 г.).

Изгарянето на книги в Берлин и други германски градове предизвиква скандал в САЩ. Хиляди протестират с шествие по улиците на Ню Йорк. Американската писателка Хелън Келър пише открито писмо до германските студенти:

„Историята не ви е научила на нищо, ако мислите, че можете да убиете идеи (...) Можете да изгорите моите книги и тези на най-добрите умове на Европа, но идеите от тях са се просмукали през милиони канали и ще продължат да тласкат други умове.“ (Хелън Келър, 1933 г.)

През 1995 г. израелският художник Миша Улман създава паметник, който да спомня за тази прелюдия към Холокоста. Паметникът е подземна библиотека с достатъчно място за 20 000 книги. Тя се състои от подземно пространство с размери 5 x 5 x 5, което може да се види през стъклен капак. Паметникът е деликатен и лесно може да остане незабелязан, но ни води до размисли за историята и нас самите, за да се предотврати повторение на историята.

„Какво е мнението ви за паметника?“

– Съществува подходящ вид мемориали за всяка епоха. Това означава, че е така и за нашето време.

– Мисля, че това е страхотен начин да се напомни за събитието. Мисля, че празният рафт за книги ни разказва една наистина яка история. Смятам, че той показва едно изгубено място в историята, нали?

Мисля, че е наистина символичен. Мисля, че действително ни кара да се замислим малко повече, отколкото нещо, което повече би ни се набило на очи.

– Хората може да видят празните рафтове, но не знаят какво значение се крие зад тях. Затова мисля, че е необходимо да се прибави описание. “

„Един паметник подходящият начин ли е да се учим от историята?“

– Не мисля, че мемориалите привличат кой знае колко младите хора.

– Смятам, че хората разбират наистина нещо, когато то е ясно видимо и могат да си представят какво се е случило реално. Ето защо мисля, че в училище трябва да се стараят да правят посещения на исторически места.

– Мемориалите имат важно място в живота, но смятам, че тук в Германия и в Берлин малко се престараваме. Мисля, че мемориалите са, за да показват нещо от миналото, което е добро и бъдещото поколение трябва да научи за него, защото винаги има нещо, което може да се научи от миналото. Но ако човек се фиксира и живее само с миналото, нещо започва да не върви, както трябва.

– Знаете ли, важно е историята, добра или лоша, да бъде документирана и да се помни с доброто или с лошото, и да е ясно, че това идва да покаже какво не трябва да се прави.

Дори и днес се горят книги заради крайни религиозни или политически идеологически виждания за света. През 2002 г. книги на Дж. К. Роулинг са изгорени в САЩ, в Москва и в Мексико, тъй като се твърди например, че Хари Потър е Антихрист. През 2006 г. неонацисти в Прециен, Германия изгарят дневника на Ане Франк, за който смятат, че е лъжа. През 2011 г. пасторът Тери Джоунс във Флорида организира горене на Корана, с което предизвиква безредици в Афганистан, причинили смъртта на осем чуждестранни служители на ООН.

„Какво чувствате по повод на тези неотдавнашни случаи на изгаряне на книги?“

– Мисля, че е шокиращо и че е ужасно това, че хората са склонни да направят подобно нещо. Толкова са слепи.

– Мисля, че все е лошо, независимо чии книги се изгарят; Мисля, че е карикатурно някой да прави подобни неща по отношение на която и да е раса, религия, вяра и прочие ...

– Да, никое правителство няма право да отнема на някого религията или начина на мислене. Просто не е честно.

– Невежеството си е невежество, всъщност то не помага никому. Изгарянето на книги е наистина силно изразително действие. Може и да не се съгласиш с нещо – никой не е карал онзи човек да се съгласява с Корана. Но със сигурност не трябва да го гориш. Това не е разумно.

– Хората се учат от грешките си. Особено по отношение на националсоциализма. Той беше табу дълго време, но днес вече не е. Човек се учи от грешките на миналото – действия като горенето на книги са невъобразими в Германия днес.

„Наистина ли са невъобразими?“

*Със специална благодарност към Chronos Media GmbH
Филм на Лоренц Хутегер, Катрин Фам, Тамара Месер, Сасан Есмаилзаде, Сами Язилчилароглу*